

The Awareness, Attitude and Performance of Barbers against Hepatitis B in Sabzevar, Iran in 2008.

(Ghiasi, M.¹, Naserizadeh, M.R.², Khamirchi, R.³, Akaberi, A.⁴)

Abstract

Background and Purpose:

Hepatitis B is an acute disease which is transferred by infected blood products. It can transfer a stable infection to others. Barber shops are among the public places which can easily help transfer Hepatitis B virus because of using blades and scissors. Therefore, the present study was conducted to investigate the awareness, attitude and performance of barbers against Hepatitis B in Sabzevar, Iran in 2008.

Methods and Materials:

In this cross sectional descriptive study, 250 male and female barbers were randomly selected from different urban zones. The data collection instrument was a questionnaire completed through interview and observation of the workplace and performance. The validity of the questionnaire was confirmed by content validity and its reliability by a pilot study.

Results:

The results indicated that age and educational status did not affect the barbers' awareness, attitude and performance. However, significant relationships were observed between the defined variables (awareness, attitude and performance) and their education and area of residence ($P < 0.001$).

Conclusion:

The awareness of barbers in Sabzevar, Iran about Hepatitis B is about average or good but their performance is weaker. Female barbers can be considered superior to their male counterparts as for awareness, attitude and performance.

Key Words: Awareness; Attitude; Performance; Hepatitis B; Barbers.

¹ Student of Environmental health Sabzevar University of Medical Sciences, Iran

² Student of Diseases health Sabzevar University of Medical Sciences, Iran

³ Faculty of Department of Environmental Health, Sabzevar University of Medical Sciences, Iran

⁴ Faculty of Department of Biostatistics, Sabzevar University of Medical Sciences, Iran

بررسی میزان آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران (مرد-زن) سبزوار نسبت به بیماری هپاتیت B در سال ۸۷

(مریم قیاسی^۱، محمدرضا ناصری زاده^۲، رمضانعلی خمیرچی^۳، آرش اکابری^۴)

زمینه و هدف:

هپاتیت B یک بیماری حاد است که به طور معمول با خون و محصولات خون آلوده منتقل می شود و می تواند عفونت پایدار را به دیگران منتقل کند. آرایشگاهها یکی از مکانهای عمومی هستند که به علت استفاده از وسایلی مانند تیغ و قیچی می توانند ویروس این بیماری را منتقل نمایند. بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران (مرد-زن) سبزوار نسبت به بیماری هپاتیت B در سال ۸۷ انجام شد.

مواد و روشها:

در این مطالعه توصیفی-مقطعی تعداد ۲۵۰ نفر از آرایشگران مرد و زن شهر سبزوار به تفکیک منطقه شهری و به طور تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه بود که از طریق مصاحبه و تکمیل چک لیست از طریق مشاهده ی محیط و عملکرد آرایشگر تکمیل گردید. روایی پرسشنامه از طریق روایی محتوایی و پس از مطالعه پایلوت پایایی آن بررسی گردید.

یافته ها:

نتایج نشان داد که سن و وضعیت تأهل در میزان آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران موثر نمی باشد. اما از نظر میزان تحصیلات و منطقه ی شهری در بین آرایشگران و متغیرهای تعریف شده (آگاهی، نگرش، عملکرد) روابط معناداری دیده می شود. ($P < 0.001$)

نتیجه گیری:

آگاهی آرایشگران شهر سبزوار نسبت به بیماری هپاتیت B متوسط تا خوب می باشد، در حالی که عملکرد ضعیفتری دارند. زنان از نظر آگاهی، نگرش و عملکرد بالاتر از مردان می باشند.

واژه های کلیدی: آگاهی، نگرش، عملکرد، هپاتیت B، آرایشگر

۱. دانشجوی کاردانی بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

۲. دانشجوی کاردانی بهداشت مبارزه با بیماریها دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

۳. کارشناس ارشد بهداشت محیط و عضو هیئت علمی گروه بهداشت دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

۴. کارشناس ارشد آمار حیاتی

تلقیح مصنوعی خون به صورت اتفاقی (همانند آنچه در جراحی یا دندانپزشکی روی می دهد)، واکسیناسیون، سوراخ کردن گوش، خال کوبی سنتی، سوراخ کردن بینی، ختنه، طب سوزنی و... انتقال می یابد. تلقیح اتفاقی از طریق تیغ یا مسواک مشترک نیز به عنوان یکی از راههای انتقال است. (۱)

از آن جایی که در آرایشگاهها وسایلی مانند تیغ، قیچی و حوله استفاده می شود و بعضی از این وسایل مورد استفاده ی مشترک افراد مختلف قرار می گیرد، ممکن است افرادی که حامل این بیماری هستند از این طریق بیماری هپاتیت را به دیگران منتقل کنند و این افراد به نوبه ی خود ممکن است زمینه را برای انتقال بیماری به سایرین فراهم نمایند و بیماری به صورت اپیدمی شیوع پیدا کند. (۱)

در این تحقیق میزان آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران با توجه به شغل آنان و خطر انتقال بیماریهای ویروسی مورد بررسی قرار گرفته است.

مواد و روشها:

در این بررسی توصیفی-مقطعی جامعه ی مورد پژوهش را ۲۵۰ نفر از آرایشگران سبزوآر (۱۱۰ نفر زن و ۱۴۰ نفر مرد) تشکیل می دهند. نمونه ها با توجه به منطقه ی شهری و با روش نمونه گیری طبقه ای و تصادفی با همکاری صنف آرایشگران سبزوآر انتخاب شدند. به این ترتیب که با توجه به میزان تراکم آرایشگاهها در هر منطقه ی شهری تعداد قابل قبول آرایشگاهها مد نظر قرار گرفت. به این صورت که از ۶ منطقه ی مرکز بهداشتی درمانی سبزوآر جمعاً ۲۵۰ آرایشگاه انتخاب شدند.

ابتدا پرسشنامه ها به دو فرم مجزا تنظیم گردید. یک نوع آن توسط فرد مورد پژوهش (آرایشگر) و فرم دیگر آن توسط پژوهشگر مشاهده کننده ی محیط کار تکمیل گردید. سپس جمع آوری اطلاعات و آنالیز داده ها از طریق نرم افزار SPSS مورد بررسی قرار گرفت.

مقدمه:

هپاتیت B یک عفونت سیستمیک حاد است که باعث آسیب کبد می شود. عامل آن ویروس هپاتیت است که معمولاً از راه غیر ارادی منتقل می شود. مشخصه آن از نظر بالینی داشتن دوره ی کمون طولانی (۶ هفته تا ۶ ماه) است. اگر ابتلا به بیماری طول بکشد همراه با پیامد می باشد. معمولاً عفونت حاد بهبود نمی یابد و فرد مبتلا ناقل پایدار ویروس می شود، عفونت پایدار می تواند بیماری پیشرونده ی کبد شامل هپاتیت مزمن و کارسینوم هپاتو سلولار ایجاد کند (۱).

هپاتیت ویروسی یک مشکل عمده در جهان محسوب می شود. بر اساس برآورد سازمان جهانی بهداشت در حدود ۳۵۰ میلیون نفر از جمعیت جهان به ویروس هپاتیت B آلوده هستند. (۲)

ایران از لحاظ شیوع هپاتیت در گروه کشورهای با شیوع متوسط است. در ایران رقم مبتلایان در حدود ۳-۲ درصد کل جمعیت را شامل می شود (۲). شیوع هپاتیت از کشوری به کشور دیگر فرق می کند و به مجموعه ای از عوامل رفتاری، محیطی و عوامل مربوط به میزان بستگی دارد. به طور کلی نواحی یا کشورهای که از استاندارد بالای زیستی برخوردار هستند کمترین شیوع را دارند، که البته این شیوع با عواملی که راههای پیشگیری نامیده می شوند (از جمله آموزش بهداشت در جهت تغییر نگرش که موجب عملکرد صحیح آنها در رعایت مسائل ایمنی می گردد به خصوص در مورد گروههای در معرض خطر و واکسیناسیون) کاهش می یابد (۳و۴).

هپاتیت B اساساً عفونتی، خون زاد (BLOOD BORN) است و با خون و محصولات خونی آلوده در جریان تزریق آنها، دیالیز، مصرف سوزن ها، سرنگ های آلوده ی فروتنی، وسایل نوک تیز، سرو کار داشتن با خون آلوده،

یافته ها:

۴۴٪ از افراد کل جامعه ی آماری را زنان و ۵۶٪ را مردان تشکیل دادند و میانگین سن افراد مورد پژوهش ۳۲/۱۹ سال به دست آمد که ۳۶٪ درصد آنها دارای تحصیلات دیپلم و بالاتر و بقیه یعنی ۶۴٪ سیکل و پایینتر بوده اند.

۵۳/۳٪ از کل افراد واکسن هپاتیت B را تزریق کردند که از این تعداد فقط ۳۶/۹٪ آنها سابقه ی واکسیناسیون کامل (سه نوبت) را ذکر کرده اند.

۶۰٪ افراد استفاده از تیغ و وسایل برنده ی مشترک را مهم ترین عامل بیماری هپاتیت B دانسته و ۳۰٪ آرایشگران تیغ و حوله ی مشترک را ذکر کرده اند.

۵۷/۶٪ افراد آگاهی خود را از رسانه های گروهی (رادیو و تلویزیون) و فقط ۱۶/۳٪ اطلاعاتشان را از طریق بروشور و پمفلت کسب کرده بودند.

از کل جامعه ی آماری فقط ۳۷/۹٪ می دانستند که عامل بیماری هپاتیت B بلافاصله خارج از بدن (در محیط) از بین نمی رود. همچنین ۵۰٪ افراد اطلاع داشتند که فرد ناقل بیماری هپاتیت B در مراحل اولیه دارای علائم بیماری نیست. ۶۸٪ افراد مطمئن ترین راه ضد عفونی کردن وسایل فلزی را حرارت دانسته، ۶۱/۹٪ برای ضد عفونی کردن وسایل پلاستیکی ساوون و ۲۵/۵٪ میکروتون را موثر دانسته اند.

یافته های به دست آمده از سوالات مربوط به نگرش نشان دادند:

۹۳/۵٪ از افراد جامعه ی آماری معتقدند که آموزش و آگاهی در مورد بیماری هپاتیت B در پیشگیری از آن موثر می باشد.

۹۴/۸٪ افراد آوردن وسایل شخصی به آرایشگاه را در پیشگیری بیماری هپاتیت B موثر ارزیابی نموده اند.

۸۸٪ افراد بازرسان بهداشت را در پیشگیری بیماری هپاتیت B موثر می دانند که با برخورد صحیح و راهنمایی های مفید بقیه هم باید به اهمیت نقش بازرسان بهداشت در این زمینه برسند.

نگرش آرایشگران در رابطه با عدم استفاده از وسایل برنده مشترک مثل تیغ و قیچی در پیشگیری از بیماری هپاتیت B عالی است (۹۷/۶٪). همچنین آرایشگران از اهمیت رعایت نکات بهداشتی از جانب خودشان و آگاهی نسبت به موارد پیشگیری از بیماری هپاتیت B و موارد مشابه که در درجه ی اول به نفع خودشان و در درجه ی دوم و مهم تر از وظایفشان می باشد باخبرند.

یافته های به دست آمده در زمینه ی عملکرد نشان داد:

مشتریان ۷۱٪ آرایشگاههای شهر سبزواری وسایل شخصی همراه خود می آورند.

در مشاهدات به عمل آمده ۹۷/۹٪ آرایشگران بعد از استفاده از وسایلی که باید به صورت شخصی استفاده شود این وسایل را تعویض نموده اند.

وسایل ضد عفونی در ۷۹/۹٪ آرایشگاههای جامعه ی آماری یافت می شود که در ۵۵٪ آنها استفاده ی عملی مشاهده شده است.

۶۸/۳٪ افراد در انتخاب و استفاده از نوع دقیق وسایل ضد عفونی صحیح عمل کرده اند.

۵۷/۷٪ آرایشگاههای مورد بازدید از نظر پژوهشگر مورد قبول واقع شده اند.

بین متغیر آگاهی و نگرش رابطه ی معناداری مشاهده گردید. ($P < 0/001$) به این صورت که هر چه آگاهی افراد بیشتر بود از نگرش بهتری نیز برخوردار بودند. (جدول شماره ۱)

جدول ۱: ارتباط آگاهی و نگرش در آرایشگران شهر سبزوار

کل	نگرش				
	خوب	متوسط			
۵۸	۴۱	۱۷	تعداد	ضعیف	آگاهی
۱۰۰	۷۰/۷	۲۹/۳	درصد		
۱۵۹	۱۴۹	۱۰	تعداد	متوسط	
۱۰۰	۹۳/۷	۹/۳	درصد		
۳۲	۳۲	۰	تعداد	خوب	
۱۰۰	۱۰۰	۰	درصد		
۲۴۹	۲۲۲	۲۷	تعداد	کل	
۱۰۰	۸۹/۲	۱۰/۸	درصد		

همچنین بین متغیر آگاهی و جنسیت رابطه‌ی معناداری ($P < 0/001$) مشاهده شد به این صورت که زنان آگاهی بیشتری نسبت به مردان داشته‌اند.

معناداری می‌باشد ($P < 0/001$). با مقایسه جدول شماره ۲ و شماره ۳ می‌توان علت آگاهی بیشتر زنان نسبت به مردان را به تحصیلات بالاتر آنان نسبت داد.

جدول شماره ۲ ارتباط متغیر تحصیلات و آگاهی را در آرایشگران شهر سبزوار نشان می‌دهد که دارای ارتباط

جدول ۲: ارتباط تحصیلات با میزان آگاهی در آرایشگران شهر سبزوار

کل	آگاهی					
	خوب	متوسط	ضعیف			
۹	۰	۵	۴	تعداد	بی سواد	تحصیلات
۱۰۰	۰	۵۵/۶	۴۴/۴	درصد		
۵۴	۲	۲۸	۲۴	تعداد	ابتدایی	
۱۰۰	۳/۷	۵۱/۹	۴۴/۴	درصد		
۹۵	۱۰	۶۸	۱۷	تعداد	سیکل	
۱۰۰	۱۰/۵	۷۱/۶	۱۷/۹	درصد		
۸۹	۲۰	۵۸	۱۱	تعداد	دیپلم و بالاتر	
۱۰۰	۲۲/۵	۶۵/۲	۱۲/۴	درصد		
۲۴۷	۳۲	۱۵۹	۵۶	تعداد	کل	
۱۰۰	۱۳	۶۴/۴	۲۲/۷	درصد		

شماره ۳ و جدول شماره ۴ هرچه سطح تحصیلات بالاتر باشد، آگاهی و نگرش افراد درصد بالاتری را نشان می دهد.

جدول شماره ۳ ارتباط متغیر تحصیلات و نگرش را در آرایشگران شهر سبزوار نشان می دهد، که دارای ارتباط معناداری می باشد ($P < 0.001$). با توجه به جدول

جدول ۳: ارتباط تحصیلات با نگرش در آرایشگران شهر سبزوار

کل	نگرش				
	خوب	متوسط			
۸	۵	۳	تعداد	بی سواد	تحصیلات
۱۰۰	۶۲/۵	۷۳/۵	درصد		
۵۴	۴۲	۱۲	تعداد	ابتدایی	
۱۰۰	۷۷/۸	۲۲/۲	درصد		
۹۵	۸۵	۱۰	تعداد	سیکل	
۱۰۰	۸۹/۵	۱۰/۵	درصد		
۸۹	۸۷	۲	تعداد	دیپلم و بالاتر	
۱۰۰	۹۷/۸	۲/۲	درصد		
۲۴۶	۲۱۹	۲۷	تعداد	کل	
۱۰۰	۸۹/۰	۱۱/۰	درصد		

آل احمد، همت آباد، دکتر غنی (جدول شماره ۴) که این کاهش سطح آگاهی را می توان با مقایسه ی میزان تحصیلات آرایشگران در این مناطق توجیه کرد.

از مقایسه ی متغیر آگاهی با مناطق ۶ گانه ی مراکز بهداشتی درمانی شهری سبزوار این نتیجه بدست می آید که میزان آگاهی آرایشگران به ترتیب در مناطق زیر کاهش می یابد؛ توحیدشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، الداغی،

جدول ۴: میزان آگاهی در بین آرایشگران شش منطقه مرکز بهداشتی درمانی شهری سبزوآر

کل	آگاهی			مناطق شهری	
	خوب	متوسط	ضعیف		
۴۷	۳	۲۹	۱۵	تعداد	الداغی
۱۰۰	۶/۴	۶۱/۷	۳۱/۹	درصد	
۲۷	۳	۱۶	۸	تعداد	دکتر غنی
۱۰۰	۱۱/۱	۵۹/۳	۲۹/۶	درصد	
۳۱	۵	۲۰	۶	تعداد	دانشگاه آزاد
۱۰۰	۱۶/۱	۶۴/۵	۱۹/۴	درصد	
۳۰	۲	۲۰	۸	تعداد	همت آباد
۱۰۰	۶/۷	۶۶/۷	۲۶/۷	درصد	
۲۶	۲	۲۰	۴	تعداد	آل احمد
۱۰۰	۷/۷	۷۶/۹	۱۵/۴	درصد	
۱۱	۲	۶	۳	تعداد	توحید شهر
۱۰۰	۱۸/۲	۵۴/۵	۲۷/۳	درصد	
۷۷۲	۱۷	۱۱۱	۴۴	تعداد	کل
۱۰۰	۹/۹	۶۴/۵	۲۵/۶	درصد	

بحث:

در مورد "بررسی آگاهی و نگرش و عملکرد زنان آرایشگر شهر کرد در رابطه با بیماریهای ایدز و هیپاتیت ویروسی در سال ۸۲" نشان می دهد علیرغم سطح قابل قبول آگاهی زنان آرایشگر، در مورد راههای انتقال بیماریهای ویروسی متأسفانه عملکرد آنها در سطح پایین قرار داشته است (۴) که با مطالعه حاضر همخوانی دارد. در مطالعه ی باقیانی در مورد بررسی میزان کارایی مدل اعتقاد بهداشتی در "آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران یزد نسبت به بیماری هیپاتیت B" نشان می دهد که میزان آگاهی ۲۴ درصد از آرایشگران گروه مورد در مرحله

به طور کلی آگاهی و نگرش آرایشگران شهر سبزوآر نسبت به بیماری هیپاتیت B متوسط تا خوب می باشد که این آگاهی با عملکرد آنها ۳۰٪ اختلاف نشان می دهد، به این صورت که با داشتن آگاهی و نگرش متوسط و خوب (ونه عالی) عملکرد ضعیف تری را نشان می دهند. بین متغیرهای سن و وضعیت تاهل رابطه ی خاصی دیده نمی شود. اما بین متغیرهای آگاهی، نگرش، میزان تحصیلات، جنسیت و منطقه ی شهری روابط معناداری دیده می شود. زنان آگاهی بیشتری نسبت به مردان دارند. نتایج حاصل از تحقیق خدیوی

آموزشی پرمحتوا و قابل درک (برای همه افراد با سطح تحصیلات مختلف) اقدام گردد تا عملکرد آرایشگران در رعایت موارد بهداشتی به سطح بالاتری برسد. با توجه به این که فقط ۳۶/۹٪ از آرایشگران جامعه آماری، دوره ی واکسیناسیون هپاتیت B را انجام دادند. همچنین بایستی به آرایشگران که خود بیشتر از همه در معرض خطرند، اهمیت واکسیناسیون در مورد بیماری هپاتیت B را گوشزد کرد و آنها را به انجام این کار ترغیب، تشویق و در نهایت وادار کرد.

قبل از مداخله زیاد بوده که در مرحله پیش از مداخله ۸۲،۵٪ آنها دارای آگاهی زیاد بودند. عملکرد آرایشگران در مرحله ی بعد از مداخله تغییر نموده بطوریکه ۸۵٪ گروه مورد در مرحله ی قبل از مداخله برای هر مشتری یک تیغ بکار می بردند. در صورتیکه بعد از مداخله ۹۸،۷٪ برای هر مشتری یک تیغ بکار می بردند (۳).

باتوجه به اهمیت شغل آرایشگری و امکان انتقال بیماری هپاتیت B و بیماریهای مشابه دیگر به وسیله افرادی که شاغل در این حرفه هستند لازم است با آموزش های لازم همچون کلاس های آموزشی، تهیه و ارایه پمفلت های

منابع :

۱. پارک ک، پارک جی. درس نامه طب پیشگیری و پزشکی اجتماعی (جلد ۴). ترجمه دکتر خسرو زمانی شیرپاک، تهران انتشارات ایلیا، ۱۳۸۲.
۲. باقبنی مقدم محمدحسین. بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران زنانه یزد نسبت به هپاتیت B، مجموعه مقالات نهمین همایش ملی بهداشت محیط، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، آبان ۱۳۸۵
۳. باقبنی مقدم محمدحسین، مظلومی سعید. احرامپوش محمدحسن. "بررسی میزان کارایی مدل اعتقاد بهداشتی در آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران یزد نسبت به بیماری هپاتیت B"، مجموعه مقالات چهارمین همایش کشوری بهداشت محیط، دانشگاه علوم پزشکی یزد، آبان ۱۳۸۰
۴. خدیوی رضا، فیاضی ژاله. "بررسی آگاهی، نگرش، و عملکرد زنان آرایشگر شهر کرد در رابطه با بیماریهای ایدز و هپاتیت های ویروسی C و B در سال ۸۲"، مجموعه مقالات هفتمین همایش ملی بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهر کرد، شهریور ۱۳۸۳.